

V začetku letošnjega leta sta izšla prva dva zvezka Etnološke topografije slovenskega ozemlja — 20. stoletje, in sicer za občini Ljutomer in Kočevje. Osnova za izdajo publikacij je utemeljena na podrobni etnološki rajonizaciji Slovenije. Da ne bi izostal v prikazu katerikoli predel na Slovenskem, so se odločili, da bodo posamezni zvezki etnološke topografije obsegali območja posameznih občin, medtem ko bo zamejski del našega etničnega ozemlja prikazan v sklopu posameznih regij. Načrtovalci etnološke topografije računajo, da bodo v tem srednjeročnem obdobju z delom končali in zbrano gradivo izdali v 72 zvezkih!

Zanimiva je vsebinska zasnova etnološke topografije. Razdeljena je v deset poglavij. V prikaz ozemlja posamezne občine (v zamejstvu področja) nas uvede geografska opredelitev območja. Nato je podrobneje opisana notranja struktura proučevanega območja (npr. geografski položaj, oblike in velikosti naselij, razvoj politično-upravne, šolske in cerkvene razdelitve, prometno omrežje, društvena dejavnost itd.). Tretje poglavje je namenjeno predstavitvi demografskega razvoja od sredine preteklega stoletja naprej. Sledi podrobnejši pregled gospodarskega razvoja in stanja območja, in sicer po posameznih panogah in dejavnostih. V petem delu so predstavljene poklicne sestavine prebivalstva, medtem ko so v naslednjem poglavju že orisane spremembe v socialni sestavi prebivalstva (npr. posestna struktura podeželja, delež gruntarjev, kajzarjev, dninarjev, viničarjev, kolonov, rudarjev, obrtnikov itd.). V sedmem poglavju je osvetljeno uvažanje novosti bodisi po posameznih naseljih bodisi v zaokroženih področjih. V tem delu knjige so posebej orisane inovacije v kmetijstvu, rokodelstvu in obrti pa v stavbarstvu, stanovanjski opremljenosti, komunikacijskih sredstvih ter v obleki — nošnji in prehrani. Osmo poglavje razčlenjuje razkroj (oziroma stopnjo ohranjenosti) tradicionalne kulturne podobe območja ali posameznih naselij. Zadnji dve poglavji sta namenjeni prikazu oziroma oceni dosedanje proučenosti območja in pregledu literature in uporabljenih virov.

Prva zvezka etnološke topografije slovenskega ozemlja prikazujeta občini Ljutomer in Kočevje. Večina gradiva je bila zbrana na terenu. Karakteristično je, da je večina pojavov, prikazanih v knjižicah, osvetljena v treh različnih obdobjih. Njihov pomen in vloga sta praviloma prikazana: a) v zadnji četrtini 19. stoletja ter v obdobju do 1. svetovne vojne, b) v obdobju med obema vojnoma ter c) v letih po zadnji svetovni vojni. Takšen pristop prikazovanja in obravnavanja etnoloških pojavov, ki so v marsikaterem pogledu že povsem geografsko načeti, omogoča spoznati njihovo spremenljivost in prenekatere razvojne težnje in spremembe. V geografiji skušamo ugotavljati »ostanke preteklosti v pokrajini«, medtem ko etnologija kot družbeno-zgodovinska znanost išče posameznim pojavom njihovo sočasno funkcionalnost. Tudi zato so nam mnogi etnološki izsledki zelo blizu in izredno dragoceni.

Vsebina knjižic, ki prikazujeta občini Ljutomer in Kočevje, je izredno dragocena za številna znanstvena področja, ki se ukvarjajo s slovensko zemljo in njenimi ljudmi. Ponujata nam osnovno informacijo o obravnavanih občinah, kakršne še nismo imeli doslej. Ko bo zbirka zaključena, bo predstavljala skupaj s Krajevnim leksikonom Slovenije najbolj popolno sporočilo o značilnostih in posebnostih naše zemlje. Prav zato sem tudi prepričan, da bo postala etnološka topografija slovenskega ozemlja pomemben in nepogrešljiv vir pri nastajanju načrtovane monografije o regionalni geografiji Sloveniji.

Milan Natek

Mitja Zupančič, Smrekovi gozdovi v mraziščih Dinarskega gorstva Slovenije, SAZU, razred IV, dela 24, Biološki inštitut Jovana Hadžija 7, Ljubljana 1980, str. 262.

Gozdno rastje, ki porašča precejšen del Slovenije, predstavlja enega zelo vidnih prirodnih dejavnikov pokrajine. Zato želi vsakdo, ki proučuje Slovenijo, to rastje čim bolj spoznati. Velik korak k boljšemu poznavanju gozdov, zlasti smrekovih, predstavlja Zupančičeva študija o smrekovih gozdovih v mraziščih slovenskih visokih kraških planot.

Avtor si je zadal nalogo proučiti smrekove gozdove v posebnih ekoloških razmerah, ki nastajajo na kraškem reliefu Trnovskega gozda in Snežniškega pogorja. Pri svojem delu se je opiral na standardno srednjeevropsko, žüriško-montpel-

lieško metodo, ki jo fitocenologi marsikje uporabljajo pri proučevanju rastja. Metoda vključuje poleg fitocenoloških popisov rastja in izdelave tabel tudi proučevanje nekaterih prirodnih dejavnikov.

V tej razpravi je posvečena posebna pozornost proučitvi mikroklimatskih razmer in lastnosti prsti. Poleg tega so bile opravljene še analize kamnin, palinološka proučevanja in raziskovanja favne v mraziščih s smrekovimi gozdovi. S tem je bilo zbranega obilo gradiva, ki ne bo služil samo za karakterizacijo smrekovih združb in njihovega rastišča, temveč tudi za splošno poznavanje mrazišč na obeh planotah.

Pri proučevanju gozdov v mraziščih na Trnovskem gozdu in Snežniku je avtor ugotovil tri nove smrekove združbe: dinarski subalpski smrekov gozd (*Piceetum subalpinum dinaricum*), gozd smreke in bele bekice (*Luzulo albidae — Piceetum*) in dinarski gorski smrekov gozd (*Piceetum montanum dinaricum*). Vse tri gozdne združbe se dele še na nižje sinsistematske enote.

Za vse tri asociacije je prikazan podroben floristični opis in sociološka zgradba, njihov sistematski položaj in razčlenitev. Za vsako združbo navaja avtor njeno razširjenost (sinhorologijo) in rastiščne razmere (sinekologijo). Pri vseh treh je podana tudi njihova razvojna dinamika.

Prirodni dejavniki, ki so med drugim pogojili razlike med temi združbami, so zlasti kamninska osnova, prsti in relief ter z njim povezane mikroklimatske značilnosti. Tako npr. dinarski subalpski smrekov gozd raste na plitvih, rjavih pokarbovatnih in humusno-karbovatnih prsteh s površinsko zakisanim, surovim humusom. Te prsti so nastale na mezozojskih apnencih in dolomitih. Dinarski gorski smrekov gozd pa uspeva na zmerno spranih, plitvih, pokarbovatnih prsteh, s kislim do zmerno kislim humusom. Te prsti so nastale na morenskem gradivu. Vse te ugotovitve so zanimive in kažejo ozko povezanost določene gozdne združbe z dejavniki prirodnega okolja.

Prostorsko razprostranjenost proučevanih združb nazorno prikazujejo vegetacijski profili. Na njih se jasno odraža razprostranjenost vegetacije glede na naraščajočo nadmorsko višino (npr. vegetacijski profil Mali Goljak-Vipavska dolina) ali na drugačen razpored rastja z nižanjem nadmorske višine v kraških dragah (npr. vegetacijski profil Smrekove drage).

Poleg teh profilov vsebuje razprava še celo vrsto diagramov (termogramov, higrogramov itd.) in tabel, kjer so prikazani rezultati mnogih meritev. Kot posebna priloga so priloženi še štirje temperaturni diagrami, dva pelodna diagrama ter štiri fitocenološke tabele. Med prilogami bi bila dobrodošla karta ali skica mrazišč, kjer so bile proučevane smrekove združbe.

To obsežno delo o smrekovih gozdovih mrazišč Trnovskega gozda in Snežnika nudi veliko podatkov in zaključkov ne samo fitocenologom in gozdarjem, temveč tudi geografom. Že Melik omenja vegetacijske posebnosti na kraških planotah. Nadaljnji proučevalci teh planot se bodo lahko oprli na to Zupančičevo delo, za katero je avtor dobil nagrado sklada B. Kidriča in črpali iz njega mnogo podatkov. S tem pa bodo naše kraške planote še bolj vsestransko predstavljene.

F. Lovrenčak

G. Hegi, H. Merxmüller, H. Reisigl, Alpska flora, prevod in dopolnilo
Tone Wraber, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1980, str. 223.

Zelo znano delo botanika G. Hegija in soavtorjev Alpska flora, ki je izšlo l. 1977 že petindvajsetič, smo dobili sedaj v slovenskem prevodu. Knjig o alpskih rastlinah, dostopnih širši javnosti, če izzamemo Seidlovo Rastlinstvo naših Alp, smo v slovenščini do sedaj imeli le malo. Tistim, ki želijo podrobneje spoznati rastline v alpskem svetu, sta od novejših del na razpolago knjižici V Ravnika, Cvetje naših gora in fotografije rastlin z njihovim kratkim opisom I. Wrabra, Gorsko cvetje. S prevodom Hegijeve knjige pa smo dobili dokaj popoln in sodoben vodnik med rastlinami visokogorskega sveta. Tega bode lahko koristno uporabljali vsi, ki jih na ta ali oni način zanima gorska pokrajina.

Slovenski prevod ima tako kot izvirna knjiga dva glavna dela: uvodni in slikovni del z opisom rastlin. Prav z uvodnim delom je knjiga zelo pridobila na uporabnosti.